

ACTA

EGY TRAGIKUS KIMENETELŰ RENDŐRI INTÉZKEDÉSTŐL
A RENDŐRSÉG KONCEPCIONÁLIS ÚJRAGONDOLÁSÁIG

CHRISTIÁN László – ERDŐS Ákos
egyetemi docens (NKE RTK) – egyetemi tanársegéd (NKE RTK)

1. Bevezetés

2020 első felében, az Amerikai Egyesült Államok mintegy 2000 különböző városában folytak tüntetések és súlyos zavargások. A tömeges megmozdulások a Minnesota állambeli Minneapolis-Saint Paul körzetéből indultak, miután egy fekete férfi – George Floyd – életét veszítette a vele szemben alkalmazott rendőri intézkedést követően. A független szakértői vizsgálat szerint a férfi halálát szívelégtelenség és a nyakára gyakorolt nyomás okozta.¹ Az eseményt követően először Minneapolisban, majd az Egyesült Államok számos városában kezdődtek tüntetések, illetve súlyos zavargások a rendőri erőszak ellen és a „Black Lives Matter” nevű mozgalom zászlaja alatt. A tüntetések volumenét jól mutatja, hogy annak hullámai még Európa több országába (pl. Egyesült Királyság, Németország, Dánia) is elértek.²

Laurent Obertone *Gerilla – Franciaország végnapjai* című nagysikerű ultrarealista regénye 2019-ben jelent meg. A francia hírszerzés forrásain alapuló történet szerint egy párizsi külvárosi balul sikerült rendőri intézkedés lángra lobbantja a többes gyökerű társadalmi feszültséget és pusztító polgárháború veszi kezdetét.³ Rémisztő, ahogyan a szerző részletesen bemutatja, hogy három nap alatt miként hullik darabjaira a köztársaság, de még ijeszteőbb az egyértelmű párhuzam a valósággal. A könyvben

¹ Alison KNOPF: TMZ shifts blame from police to drugs in Floyd death coverage. *Alcoholism & Drug Abuse Weekly*, vol. 32., no. 23. (2020) 5.

² Laura SMITH-SPARK: Demonstrators rally in Europe in solidarity with US protesters. *CNN*, 2020. május 31., https://edition.cnn.com/us/live-news/george-floyd-protests-05-31-20/h_9efd5a6cf813599c718ccca9aa1ee8ed

³ Laurent OBERTONE: *Gerilla – Franciaország végnapjai*. Köröstarján–Kápolnásnyék, Kárpátia Stúdió, 2019.

leírtak, valamint a George Floyd ügy által generált folyamatnak is számos metszéspontja van.

A George Floyd üggyhöz kötődő események radikalizálódását feltehetően nem magyarázza önmagában az a tény, hogy valaki egy rendőri intézkedés következtében veszítette életét. Más nyugati országok adataihoz viszonyítva ugyanis az Egyesült Államok rendőrei által foganatosított intézkedések szignifikánsan nagyobb számban zárulnak halálos kimenetellel.

1. táblázat: Rendőri intézkedés során elhunyt személyek száma/ egymillió lakosra jutó, rendőri intézkedés során elhunyt állampolgárok aránya⁴

Ország	Halálos áldozatok száma évente	Egy millió lakosra jutó halálos áldozatok száma
Amerikai Egyesül Államok	930	2,9
Kanada	25	0,7
Németország	8	0,1
Ausztrália	5	0,2
Egyesült Királyság	2	0,04
Japán	0	0,0

Hischfield (2015) szerint: „A rendőrség tagjai Angliában – ahol maga a modern rendőrség és számos amerikai kulturális és jogi hagyomány is gyökerezik – ritkán kényszerülnek halálos erő alkalmazására.” A hivatkozott szerző szemléletes példaként említi, miszerint: „A Egyesült Államok rendőrei több embert öltek meg a 2015-ös év első 24 napjában, mint a brit és walesi rendőrök együtt az elmúlt 24 év során”.⁵

Egyes becslések szerint az ezredfordulót ölelő huszonöt évben (1980–2005) mintegy 9500 ember veszítette életét rendőri intézkedés során az Egyesült Államokban.⁶ A 2010-es évek közepének időszakához úgyszintén számos, nagy nyilvánosságot kapott haláleset kötődik (pl. Eric Garner, John Crawford, Michael Brown, Tanisha Anderson, Tamir Rice, Anthony Hill stb.).⁷

A fentiek tükrében okkal merülhet fel a kérdés, hogy a 2020. május 25-én történt események miért vezettek ilyen súlyos következményekkel járó és nemzetközi szinten kiteljesedő társadalmi megmozdulásokhoz. Nyilvánvaló, hogy a történések mögött álló ok-okozati összefüggéseket nehéz lenne pontosan, a teljesség igényével meghatározni.

⁴ Forrás: Tom BAIRD: Stop the killing: Fatal police shootings in Canada. *The Independent*, 2015. április 14., <https://theindependent.ca/2015/04/14/stop-the-killing-fatal-police-shootings-in-canada/>

⁵ Paul J. HIRSCHFIELD: Lethal policing: Making sense of American exceptionalism. *Sociological Forum*, vol. 30., no. 4. (2015) 1111.

⁶ Jeff Kelly LOWENSTEIN: Killed by the cops. *Colorlines*, 2007. november 4., <https://www.colorlines.com/articles/killed-cops>

⁷ Nancy C. MARCUS: From Edward to Eric Garner and beyond: The importance of constitutional limitations on lethal use of force in police reform. *Duke Journal of Constitutional Law & Public Policy*, vol. 12., no. 1. (2016) 57–67.

Jelen tanulmányban tehát mindössze arra vállalkozhatunk, hogy azokat a társadalmi, politikai, gazdasági és rendészeti szakmai tényezőket azonosítsuk, amelyek leginkább befolyásolhatták az események ilyenén módon való alakulását.

2. Az események kialakulásának releváns körülményei

A más nemzetközi tanulmányok által is hivatkozott⁸ *Mapping Police Violence Website*⁹ adatbázisa szerint 2020. január 1. és június 30. között mintegy 598 amerikai állampolgár vesztette életét rendőri intézkedés közben. Mégis csak a május 25-i minneapolis-i esetet követően alakultak ki országszerte és nemzetközi szinten tüntetések, zavargások a rendőri erőszakkal és a feketék diszkriminációjával szemben.

Feltételeznünk kell tehát, hogy ezek háttérében – az érintett személy halála mellett – számos egyéb társadalmi, politikai és gazdasági tényező állt, s ezek együttállása mellett a sajnálatos rendőri intézkedés egyfajta gyújtópontként szolgált a tömeges megmozdulások számára.

A kollektív cselekvés behaviorista elmélete szerint az olyan a társadalmi jelenségek, mint a pánik, tömeghisztéria, sztrájk, tüntetések vagy akár az egyes társadalmi mozgalmak (ilyennek tekinthető pl. a „Black Lives Matter”), mindössze formailag különböznek egymástól, de mindegyik egyfajta közös cselekvést foglal magába és azonos logikára vezethetők vissza. „A kollektív cselekvés ezen formái ugyanakkor a társadalmi rendszer abnormális működésére utalnak, valamilyen társadalmi feszültség, zavar eredményeként jönnek létre [...]” – írja Mikecz.¹⁰ A kollektív cselekvés – így például tüntetések, zavargások – háttérében meghatározó jelentőséggel bírnak a kialakult társadalmi feszültségek.¹¹

A társadalmi feszültségek könnyen vezethetnek parttalanúvá váló erőszakhoz, a közbiztonság hiányához.¹² Általában igaz, hogy a társadalmi feszültségek háttérében álló folyamatok, potenciális háttértényezők természetüket tekintve rendkívül heterogének. Mindazonáltal a jelenség háttérét, mértékét vizsgáló korábbi kutatások nyomán meghatározhatók a fontosabb indikátorok: a társadalom tagjainak saját életével kapcsolatos általános megelégedettsége, a politikai, állami intézményekkel kapcsolatos attitűdök, a tömegtüntetésekhez való viszonyulás, a munkamegosztás, illetve a vagyoni helyzet

⁸ Howard RODENBERG: Understanding police violence as a mutual problem. *AJPH*, vol. 110., no. 4. (2020) 456–457.; Maria LANGA – Philip K. CRESWELL: Aligned with the dead: Representations of victimhood and the dead in anti-police violence activism online. In: T. HOLMBERG – A. JONSSON – F. PALM (eds.): *Death Matters*. Cham, Palgrave Macmillan, 2019. 199–220.

⁹ MAPPING POLICE VIOLENCE (database, 2013–2020), 2020. július 28., <https://mappingpoliceviolence.org/>

¹⁰ MIKECZ Dániel: Az ellenállás kultúrája. Kultúra, identitás a mozgalmakutatás irodalmában. *Politikatudományi Szemle*, 2010/2. 111.

¹¹ Talcott PARSONS: *Structure and process in modern societies*. New York, Free Press, 1960. 235.

¹² Kevin PHILIPS: *Wealth and Democracy. A Political History of the American Rich*. Portland, Broadway Books, 2002. 432.

dimenziójában tapasztalható különbségek, továbbá a társadalmi kisebbség és többség, vagy a generációk (fiatalok, idősek) különbségei.¹³

Tanulmányunkban – figyelemmel a korábbi kutatások eredményeire és a megtörtént események sajátosságaira – azokat a tényezőket vizsgáljuk, amelyek 2020. május 25-ét követően hozzájárulhattak a rendőrséggel, a rendőri gyakorlattal történő nyílt és tömeges szembefordulás kirobbanásához, kiteljesedéséhez, illetve erőszakossá válásához. Az események kialakulásának, formálódásának hátterében álló társadalmi, gazdasági, politikai faktorok közül az alábbiakkal foglalkozunk részletesebben:

- a rendőrséggel szembeni általános bizalmatlanság;
- a rendőrségi gyakorlatot érintő etnikai diszkrimináció;
- az intézkedésekkel és kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos megengedő jogi szabályozás;
- az afroamerikai közösséget érintő kiemelt egészségügyi kockázat;
- gazdasági recesszió;
- alacsony arányú felelősségre vonás a halálos erőt alkalmazó rendőrök körében;
- a humánjárvány megfékezése érdekében bevezetett karantén pszichés hatásai;
- a konkrét cselekmény egyedi jellemzői;
- politikai érdekérvényesítés;
- a kriminalitást facilitáló egyéb tényezők.

Megállapításaink szerint tehát ezek a tényezők, folyamatok részben az események kialakulását, részben azok eszkalálódását, illetve erőszakossá válását segítették elő.

2.1. Általános bizalmatlanság

Az Amerikai Egyesült Államokban a 2000-es évek első feléhez képest (2003) jelentősen csökkent a rendőrségbe vetett társadalmi bizalom mértéke. Az elmúlt évek vizsgálatai eredményei szerint az állampolgároknak alig a fele bízik a rendőri szervezetben. Ami pedig a téma szempontjából még inkább szembetűnő, hogy a válaszadók származását tekintve szignifikáns különbség van a fehér és a színes bőrű lakosság véleménye között. 2019-ben a fehérek 59%-a tekintett általában bizalommal a rendőrségre, míg a más rasszhoz tartozók körében ez az arány mindössze 40% volt.¹⁴

Egyes tanulmányok szerint a rendőrséggel szemben fennálló bizalmi deficitnek azért is van kiemelt jelentősége, mert ez az egyik legfőbb mozgatórugója a fegyveresen elkövetett erőszakos cselekményeknek az USA nagyvárosaiban.¹⁵ Az erőszakos maga-

¹³ George ARTEMOV – Andrei ALEINIKOV – Abgadzava DAUR – Anna ABALIAN – Anna PINKEVICH: Social Tensions: The Possibility of Conflict Diagnosis (on the Example of St. Petersburg). *Economics and Sociology*, vol. 10., no. 1. (2017) 192–208.; SIMONOVITS Bori: Nemzeti identitás, kisebbségek és társadalmi konfliktusok. A magyar társadalom attitűdjeinek alakulása 1992 és 2014 között. *Társadalmi Riport*, 13. évf., 2014/1. 404–431.

¹⁴ Nathan JAMES – Kristin FINKLEA – Whitney K. NOVAK – Joanna R. LAMPE – April J. ANDERSON – Kavya SEKAR: *Public trust and law enforcement – A discussion for Policymakers*. Washington D.C., Congressional Research Service, 2020. 2.

¹⁵ GIFFORDS LAW CENTER TO PREVENT GUN VIOLENCE: *In pursuit of peace. Building Police-Community trust to break the cycle of violence*. San Francisco, Giffords Law Center to Prevent Gun Violence, 2020. 5.

tartások kiemelkedő száma egyúttal alkalmas lehet arra, hogy megerősítse a rendőrség tagjaiban az „ellenséges civil” képét, amely pedig ismételten csak fokozza a rendőrök hajlandóságát az erőszak alkalmazására.¹⁶ A társadalmi bizalmatlanság és a rendőri erőszak alkalmazása között tehát – a fegyveresen elkövetett erőszakos bűncselekményeken keresztül – közvetett módon ok-okozati kapcsolatban állhat fent.

2.2. Etnikai diszkrimináció

A rendészet és a diszkrimináció legtisztább formája az ún. etnikai profilalkotás (*racial profiling*). „A diszkrimináció e formája alapvetően hibás előfeltevésen alapszik, miszerint az etnikai, faji, vallási vagy nemzetiségi státusz és a bűnelkövetői minőség között korreláció van [...]”¹⁷ A rendőrség tagjai és a különféle etnikai kisebbségek közötti diszkrimináció effajta megnyilvánulásainak tudományos vizsgálata már az 1990-es években foglalkoztatta a kutatókat.¹⁸ Az etnikai profilalkotás létező problémájának egyik affektív hozadéka, hogy már a rendőrségi járőrautó látványához is egy defenzív attitűd társul a kisebbség tagjaiban, s a rendőrrel való interakció lehetősége szorongást és feszültséget kelt bennük.¹⁹ Egy negatív érzelmi kontextusba helyezett rendőri intézkedés pedig könnyen vezethet konfliktus kialakulásához a felek között.

George Floyd szintén afroamerikai származású állampolgár volt. A minneapolisihoz hasonló esetek alkalmával gyakran kerül a társadalom által megfogalmazott kritika homlokterébe a rendőrség egyes tagjainak diszkriminatív fellépése. Az általunk vizsgált eseményt követő tömegmegmozdulások egyik nevesített oka szintén az a tudományosan is igazolt megállapítás volt, miszerint a rendőri erőszak közvetlen eredményeként bekövetkező elhalálozás kockázata rendkívül magas a színes bőrűek körében.²⁰ Egy a 2009-2012 közötti időszak adatait elemző vizsgálat szerint a halálos végkimenetellel járó rendőri intézkedések aránya 2,8-szor magasabb volt a feketék körében, mint a fehéréknél. S habár az intézkedés során elhalálozott személyek többsége (83%) fegyverrel rendelkezett, a vizsgált időszakban szignifikánsan több olyan áldozat volt a feketék között (14,8%), aki fegyvertelen volt, mint a fehérek (9,4%) vagy latinók (5,8%)

<https://lawcenter.giffords.org/wp-content/uploads/2020/01/Giffords-Law-Center-In-Pursuit-of-Peace.pdf>

¹⁶ Robert E. WORDEN: The causes of police brutality: Theory and evidence on police use of force. In: William A. GELLER – Hans TOCH (eds.): *An justice for all: Understanding and controlling police abuse of force*. Washington D.C., Police Executive Research Forum, 1995. 37.

¹⁷ USZKIEWICZ Erik: A rendőri diszkrimináció társadalmi következményei. *Jogi Tanulmányok*, 2012/1. 382.

¹⁸ Karen S. GLOVER: *Racial profiling. Research, racism, and resistance*. New York, Rowman & Littlefield Publishers, 2009. 17.

¹⁹ Michael L. BIRZER: *Racial profiling. They stopped me because I'm ...!* Boca Raton, CRC Press, 2013. 104.

²⁰ Frank EDWARDS – Hedwig LEE – Michael ESPOSITO: Risk of being killed by police use of force in the United States by age, race-ethnicity, and sex. *PNAS*, vol. 116., no. 34. (2019) 16794.

körében.²¹ 2013 és 2017 között pedig az afroamerikai állampolgárok már 3,23-szor nagyobb eséllyel veszítették életüket rendőri intézkedés során, mint a fehérek.²²

Reiner megállapításai szerint ugyanakkor a rendőrök alig előítéletesebbek, mint az a civil társadalmi közeg, ahol szolgálnak. A rendőri előítéletesség részben a többségi társadalom általános előítéletességének tükröződése.²³ Jó okkal állíthatjuk tehát, hogy az etnikai kisebbségnek a rendőri fegyverhasználattal kapcsolatos magasabb érintettsége nem magyarázható pusztán a rendőrök diszkriminatív, előítéletes viszonyulásával.

Mindazonáltal – az oksági kapcsolat erejétől függetlenül – a halálos erő alkalmazásával kapcsolatos érintettség aránytalansága a különböző rasszok között persze önmagában is alkalmas lehet a társadalmi feszültség táplálására.

2.3. Megengedő jogi szabályozás

„A lőfegyverek önvédelmi célból történő birtoklásához és viseléséhez való egyéni jog érvényesítése megkérdőjelezhetetlen az amerikai jogrendszerben.” – írja Szabó legújabb tanulmányában.²⁴ Számos állam alkotmányi szinten deklarálja a fegyvertartási jog védelmét és még az előforduló korlátozások is igencsak megengedők az európai szabályokhoz képest. Mindebből természetesen fakad, hogy a rendőrség tagjai számára biztosított fegyverhasználati jog és a rendőri erőszak alkalmazásának jogi keretei Európa egyes államaihoz képest kevésbé megszorítók az USA-ban.

A fegyvertartás és használat szabályozásának kérdése könnyen sodródik a társadalmi feszültségek origójára, miután az afroamerikai lakosság körében az emberölések száma rendkívül magas,²⁵ a fegyveres bűncselekmények áldozatává válás aránya mintegy tizenkétszerese a fehérekhez képest,²⁶ és a lakosság arányát tekintve ez előbbieknél nagyobb eséllyel válnak érintetté a rendőrségi lőfegyverhasználat eseteiben is.²⁷ Az 1970-es 1980-as évek folyamán számos olyan eset kapott nyilvánosságot szerte az Egyesült Államokban, amikor a rendőrök fegyvertelen afroamerikai férfiakkal, fiatalokkal szemben használtak lőfegyvert. Ebben az időszakban az állami törvények alapvetően a rendőrtisztek helyzetfelismerésére, benyomásaira bízta a halálos erő alkalmazása szükségességének megítélését. Az Egyesült Államok Legfelső Bíró-

²¹ Sarah DEGUE – Katherine A. FOWLER – Cynthia CALKINS: Deaths due to use of lethal force by law enforcement. Findings from the National Violent Death Reporting System, 17 U.S. States, 2009–2012. *American Journal of Preventive Medicine*, vol. 51., no. 5., suppl. 3. (2016) 173.

²² Gabriel L. SCHWARTZ – Jaquelyn L. JAHN: Mapping fatal police violence across U.S. metropolitan areas: Overall rates and racial/ethnic inequities, 2013–2017. *PLoS ONE*, vol. 15., no. 6. (2020) 5.

²³ Robert REINER: *Politics of the police*. Oxford, Oxford University Press, 2010. 130.

²⁴ SZABÓ Csaba: Az Egyesült Államok lőfegyverszabályozására vonatkozó egyes kérdések vizsgálata. *Belügyi Szemle*, 2020/1. 96.

²⁵ Kameron J. SHEATS – Shalon M. IRVING – Jim A. MERCY – Thomas R. SIMON – Alex E. CROSBY – Derek C. FORD – Melissa T. MERRICK – Francis B. ANNOR – Rachel E. MORGAN: Violence-related disparities experienced by black youth and young adults: Opportunities for prevention. *American Journal of Preventive Medicine*, vol. 55., no. 4. (2018) 463.

²⁶ SZONDI Ildikó: Az Amerikai Egyesült Államok lőfegyvertartási szokásai az összehasonlító adatok tükrében. *Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica*, 2018/81. 910.

²⁷ EDWARDS ET AL. i. m. 16794.

ságának két precedens értékű döntésére volt szükség (*Tennessee v. Garner*, 471 U.S. 1, 1985; *Graham v. Connor*, 490 U.S. 386, 1989), hogy a rendőrök fegyverhasználatának szabályai szűkebb mérlegelési keretek közé kerüljenek.²⁸

A minneapolis-i eseményeket követően újfent a társadalmi diskurzus középpontjába került a rendőrség tevékenységét szabályozó egyes törvények szigorításának szükség-szerűsége, különös tekintettel arra, hogy az áldozat ebben az esetben is egy afroamerikai állampolgár volt. Függetlenül ugyanis e konkrét esemény részleteitől, a rendőrség fegyverhasználatának és általános gyakorlatának megítélése kapcsán a színes és a fehér bőrű állampolgárok között szignifikáns különbség mutatkozik.²⁹

A George Floyd halálát okozó rendőri intézkedés eredményeként a kongresszus által 2020 júniusában elfogadott törvénymódosítás korlátozni rendeli többek között a kábítószerügyekben foganatosított azonnali behatolási parancsok alkalmazását (*no-knock warrant*), a rendőrök által alkalmazható különféle fojtó technikákat, valamint a rendészeti szervek militarizálását, a hadsereg által használt eszközök rendészeti célú felhasználását. A korlátozó rendelkezések mellett a törvény továbbá kitér az etnikai profilozás problémákörével kapcsolatos rendőri képzésekre is.³⁰

Ezen a ponton pedig eljutunk a rendészet egyik legkényesebb problémájához a rendőri mérlegelés, diszkrecionális joggyakorlás kérdésköréhez. *Ezekben az esetekben ugyanis nem a közigazgatásban megszokott szabad mérlegelésről van szó, hanem olyan előre ki nem számítható helyzetekről, amikor a rendőr nem képes eredeti hivatásának megfelelően személytelenül részt venni, hiszen kettős nyomás alá kerül. Vannak elvárások egyfelől az eredményességre, a szolgálati érdekek képviselésére, másfelől pedig a törvényes rend érvényesítésére, az eljárási garanciák betartására, az emberi jogok tiszteletére. Ez a két szempont csak ritkán esik egybe, ezért a rendőrnek döntenie kell, hogy mely helyzetben hova helyezi a hangsúlyt, a törvényességre vagy az eredményességre.*³¹ A 2020-as események kapcsán tehát újfent előtérbe került a rendészeti tevékenységet általában jellemző diszkrecionális joggyakorlás problematikája. A kutatók általában egyetértenek abban, hogy a rendészeti gyakorlatból képtelenség volna számítani azokat az eseteket, amikor a hatóság tagja saját belátására, mérlegelésére alapítva hozza meg döntését. A diszkrecionális jogalkalmazással szemben ugyanakkor elvárható, hogy arra csak kivételesen, bizonyos szempontokat követve, elviselhető és ellenőrizhető módon kerüljön sor.³² A fentiekben hivatkozott rendőrségi reformok tartalmát megvizsgálva látható, hogy részben a mérlegelésen alapuló döntéshozatallal szemben támasztott világosabb feltételek igénye rajzolódik ki.

²⁸ Philip Matthew STINSON: *Criminology explains police violence*. Oakland, University of California Press, 2020. 23.

²⁹ Ryan STRICKER – Edward LAWSON: Racial conservatism, self-monitoring and perceptions of police violence. *Politics, Groups and Identities*, 2020/8. 16.

³⁰ Justice in Policing Act of 2020, https://judiciary.house.gov/uploadedfiles/justice_in_policing_act_of_2020.pdf

³¹ FINSZTER Géza: *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018. 158.

³² BALLA Zoltán: *A rendészet*. Budapest, Rejtjel Kiadó, 2015. 24.; CHRISTIÁN László: *A rendészet alapvonalai, önkormányzati rendőrség*. Győr, Universitas-Győr Nonprofit Kft., 2011. 56.

2.4. Kiemelt egészségügyi kockázat

Az események kiteljesedése, az afroamerikai közösség alapjogainak védelme mellett történő megmozdulások tömegessé válása mögött egészségügyi, illetve szociális természetű körülmények is húzódnak. A 2020. január 7-én kínai kutatók által azonosított és 2019-nCoV humánvírus (COVID-19) legelső amerikai fertőzöttjét 2020. január 23-án regisztrálták.³³

A járvány terjedésével egyre inkább világossá vált, s számos kutatás mindezt meg is erősítette, hogy egyes etnikai kisebbségek tagjai az átlagosnál sokkal inkább érintettek a vírushordozókban.³⁴ A társadalmi feszültséget fokozhatta, hogy a COVID-19 járvány aránytalanul nagy veszteségeket okozott különösen az amerikai fekete közösség tagjai körében, amelyért részben a faji megkülönböztetés és annak különböző manifesztációi okolhatók.³⁵ Másrészt az etnikai kisebbség tagjai nagyobb arányban kerülnek foglalkoztatásra olyan „első vonalbeli” munkahelyeken, ahol a fertőzésveszélynek fokozottabban ki vannak téve és sokkal nagyobb valószínűséggel élnek olyan zsúfolt lakókörnyezetben, ahol nem biztosított a megfelelő szociális távolság.³⁶ Harmadrészt az USA-ban élő egyes etnikumok tagjainak – még ha betegek is – általában kevesebb lehetőségük van orvosi vizsgálat céljából szabadságra menni.³⁷ Negyedszer pedig a fehér állampolgárokhoz viszonyítva (2016: 8,4%; 2017: 8,5%) mind a feketék (2016: 10,5%; 2017: 10,6%), mind pedig a hispanok (2016: 16,0%; 2017: 16,1%) körében magasabb az egészségügyi biztosítással nem rendelkezők aránya.³⁸ Történelmi előzménye-

³³ Dharmendra KUMAR – Rishabha MALVIYA – Pramod Kumar SHARMA: Corona Virus: A review of COVID-19. *EJMO*, vol. 4., no. 1. (2020) 10.

³⁴ Keith C. FERDINAND – Samar A. NASSER: African-american COVID-19 mortality. A sentinel event. *Journal of the American College of Cardiology*, vol. 75., no. 21. (2020) 2747–2748.; Eboni G. PRICE-HAYWOOD – Jeffrey BURTON – Daniel FORT – Leonardo SEOANE: Hospitalization and mortality among black patients and white patients with Covid-19. *The New England Journal of Medicine*, vol. 382., no. 26. (2020) 2534.; Gregorio A. MILLETT – Austin T. JONES – David BENKESER – Stefan BARAL – Laina MERCER – Chris BEYRER – Brian HONERMANN – Elise LANKIEWICZ – Leandro MENA – Jeffrey S. CROWLEY – Jennifer SHERWOOD – Patrick S. SULLIVAN: Assessing differential impacts of COVID-19 on black communities. *Annals of Epidemiology*, vol. 47., (2020) 39–40.; Erin K. STOKES – Laura D. ZAMBRANO – Kayla N. ANDERSON – Ellyn P. MARDER – Kala M. RAZ – Felix SUAD EL BURAI – Yunfeng TIE – Kathleen E. FULLERTON: Coronavirus disease 2019 case surveillance – United States, January 22 – May 30, 2020. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, vol. 69., no. 24. (2020) 763.

³⁵ Tonia POTEAT – Gregorio A. MILLETT – LaRon E. NELSON – Chris BEYRER: Understanding COVID-19 risks and vulnerabilities among black communities in America: the lethal force of syndemics. *Annals of Epidemiology*, 2020/47. 1.

³⁶ Delan DEVAKUMAR – Sujitha SELVARAJAH – Geordan SHANNON – Kui MURAYA – Sarah LASOYE – Susanna CORONA – Yin PARADIES – Ibrahim ABUBAKAR – Tendayi E. ACHIUME: Racism, the public health crisis we can no longer ignore. *Lancet*, vol. 395., no. 10242. (2020) 112.

³⁷ INSTITUTE OF MEDICINE, Committee on Consequences of Uninsurance: *Care without coverage. Too little, too late*. Washington D.C., National Academy Press, 2002. 37.

³⁸ Edward R. BERCHICK – Emily HOOD – Jessica C. BARNETT: *Health insurance coverage in the United States: 2017*. Washington D.C., U.S Government Printing Office, 2018. 16.

ink bizonyítják, hogy a lakosság egy részének ellátatlansága súlyos társadalmi feszültséget képes előidézni.³⁹

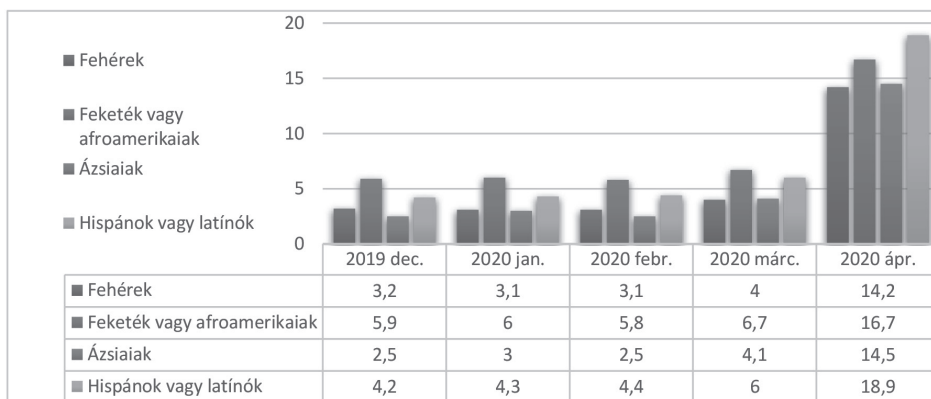
2.5. Gazdasági recesszió

Az előzőekben említett egészségügyi körülményekhez szorosan kapcsolódik, annak létezését jelentősen befolyásolja az adott társadalmi csoport tagjainak pénzügyi helyzete. Nem mellesleg az állampolgárok gazdasági helyzete a mindennapi megélhetés sarokkövének is minősül.

A 2014–2018. közötti időszak kedvező foglalkoztatottsági adataihoz képest a COVID-19 humánjárvány drámai változásokat idézett elő.⁴⁰ Az Egyesült Államokban április első hetében mintegy 6,6 millió ember veszítette el állását. Egyes szakértői vélemények szerint a munkanélküliségi ráta a 2008-as világválság értékeinek akár a duplájára is emelkedhet.⁴¹

A munkanélküliség legsúlyosabb mértékben az etnikai kisebbségeket érintette. 2020 áprilisában az afroamerikai állampolgárok körében a munkanélküliségi ráta több mint duplájára, a hispánok esetében pedig háromszorosára növekedett az előző hónap-hoz képest (1. ábra).

1. ábra: Munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban, havi bontásban (%)⁴²

³⁹ ANTAL Z. László: *A gyógyítás társadalmi beágyazottsága*. Budapest, Argumentum, 2016. 27.

⁴⁰ Anuj GANGOPADHYAYA – Bowen GARRETT: Unemployment, health insurance, and the COVID-19 recession. *Urban Institute*, 2020/3. 2.

⁴¹ Phil LORD: Incentivising employment during the COVID-19 pandemic. *SSRN Electronic Journal*, 2020/8. 4.

⁴² BUREAU OF LABOR STATISTICS, U.S. Department of Labor: *The Economics Daily, Unemployment rate rises to record high 14.7 percent in April, 2020.*, <https://www.bls.gov/opub/tecd/2020/unemployment-rate-rises-to-record-high-14-point-7-percent-in-april-2020.htm>

2.6. Alacsony arányú felelősségre vonás

A civil társadalom – kiváltképp az etnikai kisebbség – és a rendőrség között kialakuló társadalmi feszültséget tovább élezi a halált okozó rendőri erő alkalmazását követő eljárások kapcsán a felelősségre vonás rendkívül alacsony mértéke. A korábban hivatkozott *Mapping Police Violence Website* adatai szerint az amerikai rendőrök által alkalmazott halálos erő alkalmazásakor 2013 és 2019 között az esetek 99%-ában nem történt vádemelés.⁴³

2020. január 1-től 2020. június 30. napjáig bezárólag a rendőri intézkedésekkel összefüggésben történt 598 haláleset kapcsán mindeddig hat alkalommal került megállapításra az intézkedő rendőr büntetőjogi felelőssége. Az érintett ügyek közül kettőben testi kényszer alkalmazása során következett be az áldozat halála.⁴⁴ Ez utóbbiak egyike az általunk is vizsgált minneapolis-i eset volt.

Tudjuk, hogy a büntetőjogi felelősség megállapítása bizonyos értelemben tények vizsgálatán és értékelésén alapul. Következésképpen a felelősségre vonással járó esetek alacsony száma alapvetően pozitív tartalmat közvetít, miután az a rendőri gyakorlat jogszerűségéről árulkodik.

A halálos rendőri erő alkalmazásával összefüggő felelősségre vonások minimális aránya mindezek ellenére azért válhat a társadalmi feszültségek forrásává, mert amögött sokszor a tényyszerűsége törekvő bírói jogalkalmazás és az affektív természetű társadalmi ítélkezés csap össze. A bíróság által megragadott ténybeli helyzet ugyanis eleve egy jogilag irányított helyzet, amelyben megjelenik a jog és a tény szétválaszthatatlansága.⁴⁵ Ezzel szemben a társadalmi ítélkezés folyamatát sokkal inkább az érzelmeik, meggyőződések vezérlik, mintsem a tények racionális, objektív értékelése.

2.7. A karantén pszichés hatásai

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) specifikus ajánlásaiban már korábban rámutatott arra, hogy a humánjárványok megelőzésének, megfékezésének egyik leghatékonyabb eszköze az izoláció. Ehhez pedig szükség van arra, hogy az egészségügyi hatóságok jogszabályi erővel kötelezhessék az állampolgárokat a kötelező hatósági karantén tűrésére.⁴⁶ Így a 2020-as COVID-19 járvány terjedésével a világ legtöbb országban – köztük az Egyesült Államokban – bevezetésre kerültek a közegészségügyi érdekeket szolgáló különféle alapjogi korlátozások, mint például hatósági karantén, kijárási korlátozás, utazási korlátozás stb.

Ezek a korlátozások – különös tekintettel a hatósági karanténra – ugyanakkor jelentős hatást képesek gyakorolni az érintett személyek pszichés jól-léti állapotára. Brooks

⁴³ MAPPING POLICE VIOLENCE i.m.

⁴⁴ Uo.

⁴⁵ VARGA Csaba: *A bírói ténymegállapítási folyamat természete*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2001. 93.

⁴⁶ WHO: *Infection prevention and control of epidemic- and pandemic-prone acute respiratory diseases in health care. WHO Interim guidelines*. Geneva, World Health Organization, 2007. 78.; WHO: *Advancing the right to health: the vital role of law*. Geneva, World Health Organization, 2017. 160.

és munkatársai (2020) összefoglaló tanulmányukban kimutatták, hogy a karantén negatív pszichológiai hatásai között számolni kell poszttraumatikus stressz tünetekkel, zavartság és indulat kialakulásával. A szerzők által vizsgált tanulmányok szerint a karanténban lévő személyek olyan stresszorokkal találkoznak, mint a megbetegedéstől való félelem, a frusztráció, az unalom, az alapszükségletek és az információk hiánya, amely szorongást kelt.⁴⁷

A társadalmi feszültség és a vizsgált események tükrében különös jelentősége lehet annak, hogy az amerikai társadalom túlnyomó többsége a közegészségügyi hatósági korlátozások által kedvezőtlen pszichés terhelés mellett volt kénytelen élni mindennapjait.

Bár tényszerűen nem támaszthatjuk alá, hipotetikusán megállapítható, hogy a minneapolis-i esetet követő tömegmegmozdulások rohamos terjedése részben annak is köszönhető, hogy a tüntetések „legitim” kiutat szolgáltak sokak számára a karantén megerhelő környezetéből.

2.8. A cselekmény egyedi jellemzői

Azért, hogy – sok más végzetes kimenetellel járó rendőri intézkedéssel ellentétben – George Floyd halálát követően jelentős tömegmegmozdulások szerveződtek szerte az Egyesült Államokban, részben a konkrét cselekmény sok szempontból sajátos jellemzői okolhatók.

Ad 1. Napjainkban az interneten számtalan, olyannak tűnő videofelvétel található, amely mintha a rendőrtiszt testkameráján keresztül, vagy a külső megfigyelők szemszögéből rögzítené az adott intézkedés részleteit. A valóság ugyanakkor az, hogy a rendőri intézkedésekről készült felvételek száma korlátozott. Egyes kivételektől eltekintve, az USA legnagyobb városai rendőri állományának ugyanis legfeljebb 14-15%-a visel testkamerát a szolgálat ideje alatt. Az Egyesült Államok Állampolgári Jogi Bizottságának (U.S. Commission on Civil Rights) 17 város adatait feldolgozó 2018-as vizsgálata szerint mindössze öt város rendőrei körében magasabb ettől a testkamerát viselők aránya: Memphis (23%), Fort Worth (40%), San Diego (50%), Louisville (51%), Charlotte (100%). Ezzel szemben Chicago, New York City, Austin és Seattle rendőreinek legfeljebb 1%-a látja el szolgálatát kamerával. Baltimore, Dallas, San Jose, Phoenix esetében pedig 2-5% ez az arány.⁴⁸ A járőrelők által készített felvételek pedig természetüknél fogva eshetőleg jelleggel készülnek.

Pedig a halálos végkimenetellel járó rendőri intézkedésekről készült videofelvételek elkészítése és internetes megosztása nagyban befolyásolhatja, hogy az adott esemény mennyiben kelti fel a többségi társadalom figyelmét.⁴⁹ George Floyd elfogása kapcsán

⁴⁷ Samantha K. BROOKS – Rebecca K. WEBSTER – Louise E. SMITH – Lisa WOODLAND – Simon WESSELY – Neil GREENBERG – Gideon James RUBIN: The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*, vol. 395., no. 10227. (2020) 912.

⁴⁸ COMMISSION ON CIVIL RIGHTS, U.S.: *Police use of force: An examination of modern policing practices*. Washington D.C., U.S. Commission on Civil Rights, 2018. 68.

⁴⁹ MARCUS ET AL. i. m. 54.; Sara A. SNYDER – Saeed RAHMAN – Jamie K. HAMILTON – Hana T. HAMDY – COLUMBIA EPIDEMIOLOGY OF HUMAN RIGHTS STUDY GROUP – Anjoli ANAND – Anna ANDEL – Laurene

szintén készült videofelvétel, amelyet azonnal címdoldalra tűzött az amerikai sajtó. A felvétel alapján megállapítható, hogy az intézkedés alá vont személy, több mint hússzor jelezte a rendőröknek: „nem kapok levegőt”.⁵⁰ Eric Garner, aki 2014-ben úgyszintén egy rendőri intézkedés során veszítette életét, pontosan ugyanezekkel a szavakkal próbált segítséget kérni a vele szemben eljáró rendőröktől.⁵¹ Garner halálát követően is történtek tüntetések, azok ugyanakkor békések maradtak.⁵²

A George Floyd halálát követő események újfent rámutattak a videoeszközök rendészeti gyakorlatot közvetlenül befolyásoló hatásaira. Az Egyesült Államokban a lakosság közel 90%-a rendelkezik mobiltelefonnal,⁵³ vagyis ma már potenciálisan szinte minden polgár számára adott a tárgyi lehetőség az őt körülvevő események rögzítésére. Ezzel egyidejűleg az online közösségi felületek térnyerésével az elkészített felvételek azonnal és nagy tömegek számára hozzáférhetővé váltak. A rendészeti szervek tagjainak közterületi szereplése tehát új megvilágításba került, ami befolyást gyakorol a napi munkavégzésre is. Az egyenruhások az eddiginél fokozottabb társadalmi figyelem mellett kénytelenek tevékenységüket végezni, nem nyújt fedezéket számukra a rendészeti beavatkozásokat klasszikusan jellemző titkosság,⁵⁴ cselekvéseik vélt vagy valós jogszerűsége és szakszerűsége felett a közösség szinte azonnal ítéletet hirdet. Ezek a körülmények hatást gyakorolnak a rendészeti kultúrára, befolyásolják a rendészeti intézkedések alkalmazásának prioritásait (pl. fontossá vált, hogy a rendészeti szerv tagja is rögzítse az általa tapasztalt körülményeket), valamint az intézkedéstaktikai fogások gyakorlati végrehajtását.

Ad 2. George Floyd halála kapcsán a rendőri intézkedés szakszerűtlensége meglehetősen szembetűnő volt. Az intézkedő rendőrtiszt 8 perc 46 másodpercig térdelt az eljárás alá vont személyen, aki eközben meghalt.⁵⁵ A korábban említett Eric Garner esete je-

BARLET – Juliana L. BENNINGTON – Cyril BENNOUNA – Chris B. BOYER – Matthew CATO – Eric CIOE-PENA – Courtney A. CLARK – Mary CRIPPEN – Justine DOWDEN – Jennifer B. FEARON – Lorraine FEI – Angie HAMOUIE – Ian R. KURASHIGE – Samina LUTFEALI – Kathryn MARTIN – Ramon MILLAN – Adrienne PIZATELLA – Maria C. QUINN – Kate ROSS-HOPLEY – Emily Wilkinson SALAMEA – Kaitlin SHAW – Mallory C. SHEFF – Priyam THIND – Anaise M. WILLIAMS – Les ROBERTS: The Eric Garner case: Statewide survey of New York Voters’ response to proposed police accountability legislation. *Journal of Social Service Research*, vol. 43., no. 1. (2016) 10.

⁵⁰ THE GUARDIAN: *George Floyd told officers ‘I can’t breathe’ more than 20 times, transcripts show.* 2020. augusztus 3., <https://www.theguardian.com/us-news/2020/jul/08/george-floyd-police-killing-transcript-i-cant-breathe>

⁵¹ MARCUS i. m. 58.

⁵² SNYDER ET AL. i. m. 15.

⁵³ Craig WIGGINTON: *Global mobile consumer trends.* Deloitte, 2020. 5. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/technology-media-telecommunications/us-global-mobile-consumer-survey-second-edition.pdf>

⁵⁴ FINSZTER i. m. 394.

⁵⁵ Benard P. DREYER – Maria TRENT – Ashaunta T. ANDERSON – George L. ASKEW – Rhea BOYD – Tumaini R. COKER – Tamera COYNE-BEASLEY – Elena FUENTES-AFFLICK – Tiffani JOHNSON – Fernando MENDOZA – Diana MONTOYA-WILLIAMS – Suzette O. OYEKU – Patricia POITEVIEN – Adiaha A.I. SPINKS-FRANKLIN – Olivia W. THOMAS – Leslie WALKER-HARDING – Earnestine WILLIS – Joseph L. WRIGHT – Stephen BERMAN – Jay BERKELHAMER – Renee R. JENKINS – Colleen KRAFT – Judith PALFREY – James

lentősen különbözik az általunk vizsgálttól, hogy abban az érintett személy még élt a kórházba szállításkor, továbbá a halál okát soha nem tárták fel teljes egészében, nem volt tisztázott, hogy a rendőrök által alkalmazott fojtófogas mennyiben köthető közvetlenül Garner halálához.⁵⁶ Ezzel szemben Floyd már a helyszínen életét veszítette, s a kényszerintézkedés és a halál között kimutatható volt az összefüggés.⁵⁷ A jogszerűtlenség nyilvánvaló voltát alátámasztandó az intézkedő rendőrt szinte azonnal – mindössze négy nap múlva – őrizetbe vették. Ezt megelőzően soha ilyen rövid idő alatt nem vontak eljárás alá rendőrt halált okozó jogszerűtlen intézkedés elkövetése miatt.

Ad 3. Nem hagyhatók figyelmen kívül a cselekményhez tartozó egyéb körülmények, így különösen az áldozat által elkövetett cselekmény jellege, illetve a rendőri erőszakot megalapozó magatartás.

Floyd esetében a rendőri intézkedést megalapozó cselekmény egy hamis húsz dolláros bankjegy volt, amellyel a későbbi áldozat próbált meg fizetni egy üzletben. Az alapintézkedés tehát nem egy súlyos, erőszakos jellegű cselekményhez kapcsolódott. Ez a körülmény – feltehetően nem véletlenül – számos sajtóorgánum (pl. New York Post, Daily Mail, BBC) beszámolójában hangsúlyt kapott. A rendőri erőszakot megalapozó magatartás kapcsán fontos körülmény továbbá, hogy az érintett személy fegyvertelen volt.

Jogi értelemben az elkövetett cselekmény súlya, vagy az érintett személy fegyvertelensége még nem zárja ki a legitim erőszak alkalmazásának lehetőségét. A rendőri erőszak jogszerűsége kizárólag az intézkedés alá vont személy pillanatnyi magatartása alapján értékelhető, amely viszont sok esetben csak a szituáció részesei számára érzékelhető. Ilyetén módon számos körülmény meglehetősen szubjektív töltes. Ezzel szemben ugyanakkor a fegyvertelenség és a cselekmény társadalomra veszélyességének csekély foka olyan objektív tényezői az eseményeknek, amelyek önmagukban – az említett szubjektív tényezők ismerete nélkül – alkalmasak arra, hogy a közösség tagjaiban kétségbe vonják a rendőri erőszak szükségességét és arányosságát. Vagyis éppen azoknak az alapelveknek az érvényesülését tehetik aggályossá az emberekben, amelyek a rendészeti szervek tagjai által gyakorolt legitim fizikai erőszak jogállami fundamentumai.⁵⁸

Ad 4. Az esemény helyszínének egyfajta sajátosságát adja az a körülmény, hogy Minneapolisban egyáltalán nem mondhatók mindennaposnak a végzetes rendőri intézkedések. A publikált adatokból megállapítható, hogy a minneapolis-i rendőrségre sem az

M. PERRIN – Fernando STEIN: The death of George Floyd: Bending the arc of history towards justice for generations of children. *Pediatrics*, vol. 146., no. 1. (2020) 6.

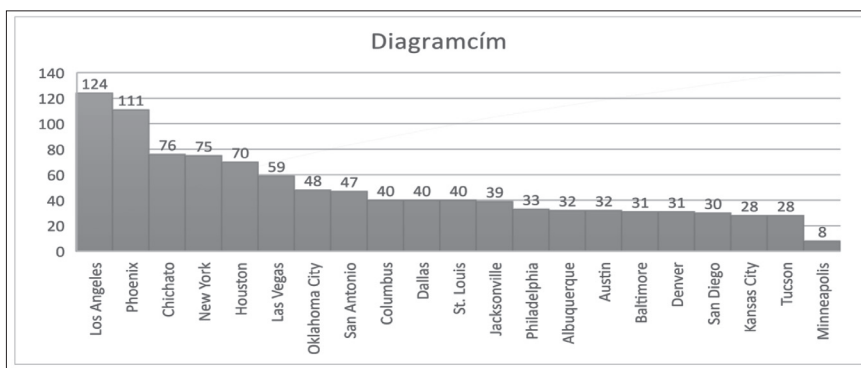
⁵⁶ Andrew J. COSTELLO: A closer look at the Eric Garner incident: The New York Police Department should review its policy instead of trying its police officer. *Journal of Criminal Justice and Law*, vol. 2., no. 2. (2018) 123.

⁵⁷ KNOPF i. m. 5.

⁵⁸ HAUZINGER Zoltán: A rendészeti kényszerítő eszközök alkalmazásának alapelvei. In: HAUZINGER Zoltán (szerk.) *Tanulmányok a „Határőrség és rendészet” című tudományos konferenciáról.* [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények] Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2002. 71–75.

ezredfordulót megelőzően,⁵⁹ sem pedig az elmúlt években nem volt jellemző a gyakori halálos erő alkalmazása. 2013. január 01. és 2019. december 31. között Minneapolisban mindösszesen nyolc ember halt meg rendőri intézkedés közben. A város ezzel jelentősen elmarad a húsz legtöbb halálos rendőri intézkedésnek helyet adó várostól.

2. ábra: Halálos rendőri intézkedések számának alakulása 2013-2019 között, Minneapolisban és az USA 20 különböző városában (fő)⁶⁰

Az eddig részletesebben is megvizsgált társadalmi folyamatok elsősorban az események megszületését, kibontakozását segítették elő. Mindezek mellett ugyanakkor olyan tényezőket is azonosíthatunk, amelyek a már folyamatban lévő tömegmegmozdulások országossá – mi több – nemzetközivé válást vagy radikalizálódását segítették elő.

2.9. Politikai érdekérvényesítés

Az elmúlt hónapok gazdasági és egészségügyi kihívásai a politikai térben is kifejtették hatásukat. Ahogyan azt konkrét európai példa is bizonyítja,⁶¹ a járványhelyzet kezelése kiváló alkalmat teremtett arra, hogy a regnáló hatalommal szemben érdemben léphessen fel az adott politikai ellenzék.

A COVID-19 okozta gazdasági visszaesés, a munkanélküliség drámai növekedése,⁶² a fertőzésben elhunytak kiemelkedő száma⁶³ okán az Egyesült Államok kétség kívül a világjárvány egyik legnagyobb áldozatának tekinthető, amely táptalajt biztosított az amerikai kormánnyal szemben megfogalmazott kritikáknak. Mindemelllett, a *San Francisco Chronicle* című lap politikai beszámolója szerint az amerikai elnök – Donald Trump – ellenfelei a George Floyd halálát követő eseményeket is szinte azonnal

⁵⁹ Lawrence W. SHERMAN – Robert H. LANGWORTHY: Measuring homicide by police officers. In: James J. FYFE (ed.): *Readings on police use of deadly force*. Washington D.C., Police Foundation, 1982. 25.

⁶⁰ MAPPING POLICE VIOLENCE i. m.

⁶¹ NÉMETH Ferenc: *A koronavírus okozta a koszovói kormány bukását?* Budapest, Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020. 9.

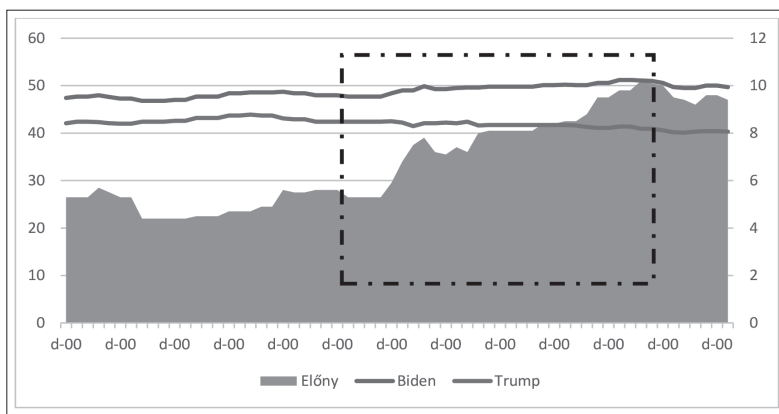
⁶² James K. JACKSON – Martin A. WEISS – Andres B. SCHWARZENBERG – Rebecca M. NELSON: *Global economic effects of COVID-19*. Washington D.C., Congressional Research Service, 2020. 45–57.

⁶³ WHO: *Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard*, 2020. augusztus 4., <https://covid19.who.int/>

felhasználták saját politikai érdekeik érvényesítésére.⁶⁴ Ennek kiemelt jelentősége van, lévén, hogy az Egyesült Államokban hamarosan elnökválasztásra fog sor kerülni.

Az amerikai *Real Clear Politics* (RCP) felmérései szerint 2020. május 25-e után az ellenjelölt Joe Biden népszerűsége jelentősen megnőtt a jelenlegi elnök, Donald Trumpgal szemben. 2020 május végétől kezdve Biden támogatottsága folyamatosan emelkedett. Június 23–25. között a választási pontkülönbség esetenként a tíz pontot is meghaladta a két elnökjelölt között. (3. ábra).

3. ábra: Az amerikai elnökválasztás jelöltjei (Biden vs. Trump) támogatottságának alakulása, 2020. május 01. és 2020. július 01. között⁶⁵

Az ellenzéki jelölt népszerűségi indexének növekedése mögött természetesen más tényezők is állhatnak, az ugyanakkor bizonyos, hogy az amerikai elnöknek a minneapolis-i ügygel és az azt követő tüntetésekkel kapcsolatos nyilatkozatai csak tovább mélyítették a már meglévő társadalmi feszültséget, s ezzel együtt Biden számára kedveztek. A *Pew Research Center* reprezentatív (n=9654) felmérése szerint az amerikai felnőttek többsége (60%) vélte úgy, hogy Donald Trumpnak a George Floyd halálával és az azt követő demonstrációkkal kapcsolatos üzenetei „egyáltalán nem” voltak megfelelőek (39%) vagy azok „többnyire” (21%) helytelenek. Az afroamerikai állampolgárok túlnyomó többsége (85%) volt ugyanezen a véleményen, de a fehér lakosság körében is többen voltak azok (51%), akik szerint az elnök nyilatkozatai nem elfogadhatók. A kutatásból az is kiderül, hogy az ellenzék (demokraták) támogatóinak túlnyomó többsége (94%) mellett a republikánus pártszimpatizánsoknak is az egyötöde (20%) gondolja úgy, hogy Donald Trump az ügygel kapcsolatban rossz üzenetet közvetített.⁶⁶

⁶⁴ John WILDERMUTH: How George Floyd's death, anti-racism protests are changing 2020 politics. *San Francisco Chronicle*, 2020. június 8., <https://www.sfchronicle.com/politics/article/How-George-Floyd-s-death-antiracism-protests-15325688.php>

⁶⁵ A szerzők saját szerkesztése a Real Clear Politics adatai alapján, 2020. augusztus 3. https://www.realclearpolitics.com/epolls/2020/president/us/general_election_trump_vs_biden-6247.html

⁶⁶ PEW RESEARCH CENTER: Majorities of Americans say news coverage of George Floyd protests has been good, Trump's public message wrong. Washington D.C., Pew Research Center, 2020. 5–6., file:///C:/

Az elmúlt időszakban ugyanakkor nem volt példátlan az sem, hogy Trump elnök párttársai használták fel politikai célokra a Floyd-ügyet. A CNN beszámolója szerint Arizonában a republikánus Guy Phillips a maszkviselés ellen indított helyi tüntetésen idézte fel George Floyd utolsó szavait, miszerint „nem kapok levegőt!” („I can't breathe!”).⁶⁷

Az események értékelése kapcsán is szembetűnő különbségek rajzolódtak ki a két politikai oldal képviselői között. Miközben a demokrata párti képviselők és szenátorok számára a rendőrségi reformok mielőbbi kidolgozása élvezett prioritást, addig az elnök diskurzusainak fókuszában a tüntetések kezelése állt, amelynek elsőszámú felelőseként a helyi polgármestereket jelölte meg Donald Trump.

Azóta már tudjuk, ahogyan azt az előrejelzéssel foglalkozó kutatások is megjósolták,⁶⁸ a 2020-as elnöki választás – szoros küzdelemben – Joe Biden győzelmével végződött. Ehhez hasonló szoros választási eseményt legutoljára 1876-ban élhetett át az ország, amikor a republikánus Rutherford Birchard Hayes és a demokrata Samule J. Tilden között zajlott a verseny. A választás végén mindkét oldal csalással vádolta a másikat.⁶⁹ Nem történt ez másként ez alkalommal sem. Donald Trump választási csalással vádolta meg ellenfelét és jogi képviselői útján az USA számos államában indítványozta a szavazatok újraszámolását. Trump november 24-ig nem volt hajlandó elismerni vereségét, s akkor is csak fenntartásokkal teli *Twitter* üzenetében jelezte a nyilvánosságnak, hogy kész a hatalom átadására. A leköszönő elnök választási csalásokra hivatkozó, antidemokratikus folyamatokat hangsúlyozó retorikája ugyanakkor a társadalmi feszültségek egy újabb forrása lehet. Kutatások alapján igazoltnak tűnik ugyanis, hogy a kijelentések valóságtartalmától függetlenül az elnök támogatói körében ezek a nyilatkozatok csökkentik a demokratikus választásokba vetett bizalom mértékét, egyszerűsmond megerősíti őket azon hitükben, hogy a választások eredményét manipulálják.⁷⁰

Az ügy értékelésének másik meghatározó politikai színtere a városi tanácsok (helyi önkormányzatok) hivatalai voltak. A helyi vezetők sok helyen – így Minneapolisban is – a rendőrséget, illetőleg a meglévő rendészeti gyakorlatot okolták a kialakult helyzetért. Ennek eredményeként számos nagyvárosban – pl. Los Angeles, New York City – jelentősen csökkentették a rendőrség működésére szánt költségvetési forrásokat. Az említett városokban ugyanis meglehetősen magas az egy főre eső rendőrségi költségek mértéke. Los Angeles esetében 381 \$/fő, míg New Yorkban City-ben 581 \$. Minneapo-

Users/%C3%81kos/Downloads/PJ_2020.06.12_Media-and-George-Floyd-Protests_FINAL.pdf

⁶⁷ Devan COLE: Arizona city councilman apologizes for mocking 'I can't breathe' during face mask protest. *CNN*, 2020. június 25., <https://edition.cnn.com/2020/06/25/politics/guy-phillips-arizona-mask-protest-i-cant-breathe-trnd/index.html>

⁶⁸ Thomas W. MILLER: Predicting the 2020 presidential election. Manuscript. *Data Science Quarterly*, vol. 1., no. 1. (2021) 1–20.

⁶⁹ BEKE-MARTOS Judit: Elnökválasztás... következményekkel (?). *JOG.történet, MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport blogja*, 2020. október 10., 2., <https://mtajogtortenet.elte.hu/media/3d/aa/9755fdee8b1fe2450d2e87904d43ableadfdea96ce73447651a87af38592/beke-martos-judit-elnokvalasztas.pdf>

⁷⁰ Katherine CLAYTON – Nicholas T. DAVIS – Brendan NYHAN – Ethan PORTER – Timothy J. RYAN – Thomas J. WOOD: Does elite rhetoric undermine democratic norms? Under review manuscript. *American Democracy Research*, 2020. 12., <https://s.wsj.net/public/resources/documents/democratic-norms.pdf>

lisban az egy lakosra eső rendőrségi kiadások mértéke a legutóbbi adatok szerint 408 \$.⁷¹ Ez utóbbi városban ugyanakkor a közvetlen érintettség miatt sokkal drasztikusabb változásokat is szorgalmazott a helyi politikai ellenzék. A helyi politikusok közül többen indítványozták a rendőrség szervezetének feloszlását, és a rendészeti tevékenység teljes újragondolását.

A politikai érdekek érvényesítését illetően végül nem hagyhatjuk figyelmen kívül a sajtónak a közgondolkodásra és közviselkedésre gyakorolt szerepét sem. A szakirodalomban gyakran előforduló tétel, miszerint a sajtó a negyedik hatalmi ág az államhatalom megosztásának rendszerében.⁷² Ebben az alkotmányjogilag vitatható nézetben mindenképp rejlik valami igazság, lévén a média jelentős hatást képes gyakorolni a hatalmi-politikai rendszerre.⁷³

„A média közvéleményre és közviselkedésre gyakorolt hatásának kérdése hosszú ideje foglalkoztatja a nagyközönséget és a kutatókat. [...] A kutatókat – némileg leegyszerűsítve – két iskolába sorolhatjuk: a média nagy és közvetlen hatását tételező hatásmodellek és a média csekély és áttételes hatását tételező használatmodellek iskolájába”

– fogalmaz Bajomi-Lázár Péter.⁷⁴ A két fő szellemi irányzat megállapításaiban mindenképp közös elem az a megállapítás, miszerint a médiumok kisebb-nagyobb fokban, közvetve vagy közvetlenül, de képesek befolyásolni a közvélekedést.

George Floyd halála és az azt követő tüntetések óriási sajtónyilvánosságot kaptak mind nemzeti, mind pedig nemzetközi szinten. Jack Thomson kutatása során arra a megállapításra jutott, hogy egyes média szolgáltatóknak az események kapcsán adott szelektív expozíciója – még a meghatározott szocio-demográfiai mutatóktól függetlenül is – képes volt érdemben befolyásolni azt, hogy az állampolgárok miként ítélik meg az Egyesült Államok elnökének a demonstrációkkal kapcsolatos nyilatkozatait.⁷⁵

A fentiek alapján okkal feltételezhetjük tehát, hogy a Minneapolisban történt tragikus eseményt követő tüntetések eskalálódását részben elősegítették a helyi és országos politika szereplőinek az ügygel kapcsolatos megnyilatkozásai, hangulatkeltése, valamint a különböző sajtóorgánumok sajátos lencséjén keresztül közvetített információk is.

⁷¹ CENTER FOR POPULAR DEMOCRACY (CPD) – LAW FOR BLACK LIVES – BLACK YOUTH PROJECT 100 (BYP100): Freedom to thrive. Reimagining safety & security in our communities, 2020., 2. <https://populardemocracy.app.box.com/v/FreedomtoThrive>

⁷² KOLTAY András: *A szólásszabadság alapvonalai – magyar, angol, amerikai és európai összehasonlításban*. Budapest, Századvég Kiadó, 2009. 194.

⁷³ CSERVÁK Csaba: A hatalmi ágak megosztásának XXI. századi kérdései az Alaptörvényt követően. *Pro Futuro*, 2015/2. 32.

⁷⁴ BAJOMI-LÁZÁR Péter: Manipulál-e a média? *Médiakutató*, 2017/4. 73–74.

⁷⁵ JACK THOMPSON: *Cable news, partisan consumption behaviour, and public opinion towards Trump's Message on the George Floyd Demonstrations*. 2020. 14., https://www.researchgate.net/profile/Jack_Thompson27/publication/343651309_Cable_News_Partisan_Consumption_Behaviour_and_Public_Opinion_Towards_Trump's_Message_on_the_George_Floyd_Demonstrations/links/5f36707892851cd302f43c66/Cable-News-Partisan-Consumption-Behaviour-and-Public-Opinion-Towards-Trumps-Message-on-the-George-Floyd-Demonstrations.pdf

2.10. Kriminálitást facilitáló egyéb tényezők

A George Floyd halálát követő tüntetések javarészt békésen zajlottak le, de egy részük súlyos zavargásokba, rendőrök elleni támadásokba, fosztogatásokba fordult át. A Minneapolisban kialakult zavargások súlyosságát jól mutatja, hogy azok során mintegy fél milliárd dollárnyi kár keletkezett.⁷⁶ S mindeközben számos más városban – pl. New York, Los Angeles – is történtek erőszakossá váló megmozdulások.

A George Floyd halálát követő tüntetések kriminálissá, szélsőségesé válását számos tényező befolyásolhatta. Korábbi kutatások szerint az erőszakossá váló tömegmegmozdulások részvevőit különféle szituációs, individuális, családi és közösségi, valamint társadalmi tényezők motiválják a bevonódásra.⁷⁷ Ezek a tényezők az amerikai tüntetések kiteljesedésének és kriminalizálódásának folyamatában is fontos szerepet játszhattak:

2. táblázat: Az amerikai tüntetések, zavargások mögött álló szituációs, individuális családi/közösségi és társadalmi háttértényezők (MORRELL ET AL. i. m nyomán)

Szituációs (Situational)	<i>Csoportfolyamatok:</i> A csoport erejéből fakadó diszinhibíció, megállíthatatlanság érzése; az anonimitás érzése.	Killian és Turner (1972) csoportnorma elmélete szerint az ember tömegben hajlamos társai magatartásmintáit lekövetni azért, hogy oldja saját bizonytalanságát. Mindez igaz lehet akkor is, ha ezzel az általánosan elfogadott jogi normák előírásaival helyezkedik szembe. ⁷⁸ Nincs okunk feltételezni, hogy ezen általános tétel a 2020-as tüntetéssorozat alkalmával ne érvényesülhetett volna.
	<i>Értesülések:</i> Folytonos tájékoztatás és tájékozódás az eseményekkel kapcsolatban (TV, Facebook, internet stb.).	A <i>Pew Research Center</i> (2020) kutatási jelentése szerint az amerikai felnőttek a 84%-a folyamatosan közelebről követte a tüntetésekkel kapcsolatos híradásokat, beszámolókat. ⁷⁹
	<i>Körülmények:</i> az érintetteknek van lehetősége könnyen csatlakozni/az események idején nincs elfoglaltsága.	A tüntetésekhez történő csatlakozás fizikailag biztosított volt számos helyen, közvetlenül George Floyd halálát követően ugyanis Minneapolison kívül mintegy 140 amerikai városban kezdődtek demonstrációk. ⁸⁰ Ezzel együtt pedig – miként arra a korábbiakban részletesen kitértünk – a kötelező karantén, illetve a munkahelyek elvesztése miatt az elfoglaltság sem képezhetette akadályát a részvételnek.

⁷⁶ Scott W. JOHNSON: Minnesota madness. The failure of the state's leadership means recovery is a long way of fin Minneapolis. *City Journal*, 2020. július 3., <https://www.city-journal.org/minneapolis-disorder-failure-of-state-leadership>

⁷⁷ Gareth MORRELL – Sara SCOTT – Di McNEISH – Stephen WEBSTER: *The August riots in England. Understanding the involvement of young people*. London, National Centre for Social Research, 2011. 34.

⁷⁸ Lewis M. KILLIAN – Ralph H. TURNER: *Collective behavior*. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, 1972. 22.

⁷⁹ PEW RESEARCH CENTER i. m. 4.

⁸⁰ Sammie WICKS: ISIS and al-Qaeda's commentary on American protests. *International Centre for Counter-terrorism*, 2020. július 23., <https://icct.nl/publication/isis-and-al-qaedas-commentary-on-american-protests/>

Individuális (Individual)	<i>Bűnözéssel kapcsolatos körábbi érintettség:</i> környezetben megszokott a bűnelkövetés.	Jelenleg az erőszakos tüntetők szocio-demográfiai adatait illetően nincsenek pontos információink. Az eddigi adatokból ugyanakkor megállapítható, hogy a legmagasabb bűnözési rátával ⁸¹ rendelkező városok ⁸² közül – pl. Portland, Detroit, Indianapolis, Seattle, Washington D.C., Nashville – mindegyikében történtek zavargások és összecsapások a rendőrök és a tüntetők között.
	<i>A hatalommal kapcsolatos attitűdök:</i> harag, ellenállás a hatalommal szemben, negatív tapasztalatok a rendőrséggel kapcsolatban	Az erőszakos elkövetők attitűdjeit sem ismerjük jelenleg. Az elmúlt időszak vizsgálataiból ugyanakkor világosan látszik, hogy a társadalom nagyobb részének bizalma megingott politikai hatalommal szemben: <ul style="list-style-type: none"> • az emberek 62%-a szerint jogosak az országban zajló tüntetések; • a lakosság 67%-a szerint Donald Trump tüntetésekkel kapcsolatos megnyilatkozásai csak növelték a feszültséget; • a többség (52%) úgy véli, hogy Biden jobban tudná kezelni az etnikai problémákat, mint Trump (34%).⁸³ Egyes vizsgálatok ugyanakkor azt jelzik, hogy az emberek jelentős része (41%) – összehasonlítva a 2015-ös adatokkal (40%) – általában továbbra is elégedett a helyi rendőrség munkájával. Az elégedetlenek száma 2015-höz (10%) képest 2020 júniusára alig emelkedett (13%). ⁸⁴
	<i>Jövőbeli kilátások:</i> munkanélküliség, alacsony jövedelem, kilátástalanság	A tüntetések időszakában az USA lakosságának jelentős hányadát közvetlenül érintette a munkanélküliség és a gazdasági recesszió. Ráadásul ezek a lakosság arányához viszonyítva jelentősebb mértékben érintették az afroamerikai közösséget (lsd. fent). Kiemelendő ugyanakkor, hogy az erőszakos tüntetők etnikai hovatartozása kapcsán sincsenek még kimutatható adatok.

⁸¹ 100.000 főre eső bűncselekmények száma.

⁸² Ames C. GRAWERT – Cameron KIMBLE: *Crime in 2018: Final analysis*. New York, Brennan Center for Justice at New York University of Law, 2019. 3.

⁸³ MARIST POLL: *Race relations in the United States*. New York, Marist Poll, 2020. 9–13., http://maristpoll.marist.edu/wp-content/uploads/2020/06/NPR_PBS-NewsHour_Marist-Poll_USA-NOS-and-Tables_2006041039.pdf#page=3

⁸⁴ MONMOUTH UNIVERSITY: *National: Protestors' anger justified even if actions may not be*. New Jersey, Monmouth University Poll, 2020. 5., https://www.monmouth.edu/polling-institute/documents/monmouthpoll_us_060220.pdf/

Családi és közösségi (Family or Community)	<i>Családi attitűdök:</i> a rokonok nem tekintenek rosszállóan a cselekményre.	-
Társadalmi (Societal)	<i>Szegénység és anyagiasság:</i> vágyódás olyan anyagi javak iránt, amelyeket fizetés nélkül is meg lehet szerezni.	Beszámolók szerint, a tüntetések egy része szervezett felkeléssé alakult át, amelyet többen – kihasználva a rendőrség erőforrás hiányait – bűncselekmények elkövetésére használtak fel. A Los Angeles-i Rendőrség (LAPD) adatai szerint május 31. és június 6. között 250%-kal nőtt az emberölések száma. A New York-i Rendőrség (NYPD) pedig arról számolt be, hogy június első hetében több betörés történt a városban, mint tavaly összesen. Június 1. és június 7. között összesen 909 betörést regisztráltak, amely mintegy 402,2%-os növekedést jelent a 2019. év (n=181) adataihoz képest. ⁸⁵

Mindezek mellett egyes helyszíneken fontos szerepet játszhatott a tüntetések erőszakossá válásában a rendőrség reakciója is. Egy korábbi eset kapcsán a szakemberek már felhívták a figyelmet arra, hogy a rendőrség militarizációja, illetőleg erőszakos fellépése a tüntetőkkel szemben könnyen elmélyítheti a már egyébként is meglévő feszültséget, ami végül összecsapásokhoz vezethet.⁸⁶ Vizsgálatai alapján Reicher (1996) is arra a következtetésre jutott, hogy sokszor éppen a rendőri fellépés jellege az, amely a békésnek induló demonstrációt erőszakos cselekménnyé változtatja át.⁸⁷

3. Összefoglalás

Reicher (1984) az angliai Bristol St. Paul negyedében, 1980. április 2-án történt zavargások vizsgálata kapcsán megállapította, hogy a felkelés hátterében a városrész fekete lakosainak faji-kulturális azonossága és a közösségüket ért rendőri fellépés elhárítása állt. Ennek köszönhetően a zavargások nem is terjedtek túl St. Paul negyedén és az erőszak fókuszáltan a rendőrség ellen irányult – kívülállók elleni támadás, pl. autók, buszok megrongálása nem vált jellemzővé.⁸⁸ A George Floyd halálát követő tüntetések minden formája (békés és erőszakos) ugyanakkor jelentősen túlnötte mind Minneapolis, mind pedig az ottani fekete közösség határait. Még olyan településeken is sor került

⁸⁵ Stephanie PAGONES: Crime surged amid George Floyd protests in parts of US. *Fox Business*, 2020. június 11., <https://www.foxbusiness.com/lifestyle/crime-protests-cities-george-floyd>

⁸⁶ LESS Ferenc: A militarizált rendőrség problémái az Egyesült Államokban. Mitől vált harci övezetté egy amerikai kisváros? *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2014/4. 67.

⁸⁷ Stephen D. REICHER: „The Battle of Westminster”: Developing the social identity model of crowd behaviour in order to explain the initiation and development of collective conflict. *European Journal of Social Psychology*, vol. 26., no. 1. (1996) 128–129.

⁸⁸ Stephen D. REICHER: The St. Pauls’ riot: An explanation of the limits of crowd action in terms of a social identity model. *European Journal of Social Psychology*, vol. 14., no. 1. (1984) 18.

demonstrációk megszervezésére, ahol a lakosság 91%-a fehér, és amely történelmileg szorosan kapcsolódik szélsőséges faji nézeteket valló Ku-Klux-Klánhoz.⁸⁹

Minden kétséget kizáróan megállapíthatjuk tehát, hogy a 2020-as amerikai tüntetések kirobbanása és kiteljesedése sokkal több tényező által determinált, mint pusztán a rendőri erőszak és a fekete amerikai állampolgárok diszkriminációja.

Tanulmányunkban – az eddigi vizsgálatok eredményei alapján – azokat a társadalmi folyamatokat és tényezőket szerettük volna beazonosítani, amelyek egyfelől hozzájárultak ahhoz, hogy George Floyd halálát követően országos demonstrációk kezdődjenek, másfelől pedig ahhoz, hogy ezek a tömegmozdulások elterjedjenek, illetve erőszakossá váljanak.

A korábbi és a legújabb kutatási eredmények alapján levonható következtetéseink szerint a 2020-as amerikai tüntetések kialakulása és kiteljesedése mögött egyaránt megtalálhatók régóta és tartósan fennálló (krónikus) valamint az elmúlt időszakban jelentkező (akut) társadalmi folyamatok:

- általános bizalmatlanság a rendőrséggel szemben;
- a rendőrségi gyakorlattal összefüggő etnikai diszkrimináció;
- az intézkedésekkel és kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos megengedő jogi szabályozás;
- az afroamerikai közösséget érintő kiemelt egészségügyi kockázat;
- gazdasági recesszió;
- alacsony arányú felelősségre vonás a halálos erőt alkalmazó rendőrök körében;
- a humánjárvány megfékezése érdekében bevezetett karantén pszichés hatásai;
- a konkrét cselekmény egyedi jellemzői;
- politikai érdekérvényesítés;
- a kriminalitást facilitáló egyéb tényezők.

3. táblázat: Az amerikai tüntetések kialakulásának és elterjedése/erőszakossá válásának krónikus valamint akut háttértényezői

Tüntetések kialakulása		Tüntetések elterjedése és erőszakossá válása	
Krónikus faktorok	Akut faktorok	Krónikus faktorok	Akut faktorok
általános társadalmi bizalmatlanság rendőrséggel szemben	COVID-19 járvány-nyal összefüggő egészségügyi kockázat	diszkrimináció	gazdasági recesszió
diszkrimináció	gazdasági recesszió	elégtelen jogi szabályozás	karantén pszichés hatásai
elégtelen jogi szabályozás	karantén pszichés hatásai	kriminalitást facilitáló egyéb tényezők (részben)	politikai érdekérvényesítés
rendőröket érintő alacsony arányú felelősségre vonás	konkrét cselekmény egyedi jellemzői		kriminalitást facilitáló egyéb tényezők (részben)

⁸⁹ Christopher HOOKS: Black Lives Matter comes to Vidor – Yes, Vidor. *Texas Monthly*, 2020. június 6., <https://www.texasmonthly.com/news/black-lives-matter-vidor/>

Tanulmányunk célja elsősorban az, hogy rámutassunk azoknak a társadalmi, gazdasági, szakmai és politikai tényezőkre, amelyek befolyással bírhattak a George Floyd halálát követő események alakulására.

Vizsgálatunk során a 2020-as amerikai események kapcsán többféle – különösen politikai, gazdasági, kisebbségi szempontú – narratívával találkozhattunk, amelyek mindegyikében kirajzolódik a tények értékelésének egy sajátos igazsága vagy éppen torzítása. Az általunk kijelölt cél mindössze a körülményeket befolyásoló háttértényezők azonosítása, a tisztán látás volt és semmiképp sem az egymással szemben álló felek érvelésének, véleményének minősítése.

Az eddigi bizonyítékok alapján azt állíthatjuk, hogy George Floyd halálát a rendőri erőszak szakszerűtlen alkalmazása okozta. A különböző társadalmi, politikai, gazdasági és egyéb tényezők nyomán ugyanakkor ez az egyedinek semmiképp sem nevezhető eset végső soron egy nemzetközivé váló társadalmi megmozdulást és nem mellékesen a rendészet átfogó reformjának követeléseit eredményezte.

Dolgozatunkban tehát ismételten megerősítést nyert, hogy a rendészet nem létezhet egy társadalmi, politikai és gazdasági szempontból légtüres térben. Az adott közösség különböző szintjein zajló változások szükségszerűen hatást gyakorolnak a rendészet működésére is.⁹⁰

Ez alkalommal viszont megfogalmazódott a legdrasztikusabb kritika is, amely a rendőrség szervezetének létjogosultságát vonja kétségbe. E társadalmi-politikai kritika ugyanakkor egy újabb kutatói kérdéshez vezet bennünket: vajon létezik-e jobb és hatékonyabb megoldás a közrend és közbiztonság fenntartására, mint a rendőrség, illetve az egyes rendészeti szervek?

⁹⁰ Colin ROGERS – James GRAVELLE: UK policing and change: Reflections for policing worldwide. *Review of European Studies*, vol. 4. no. 1. (2012) 42.